

Sygn. akt I Ca 216/15

WYROK

W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 15 lipca 2015 roku

Sąd Okręgowy w Sieradzu Wydział I Cywilny

w składzie:

Przewodniczący SSO Iwona Podwójniak

Sędziowie SO Elżbieta Zalewska-Statuch

SO Joanna Składowska

Protokolant stażysta Magdalena Kierniakiewicz

po rozpoznaniu w dniu 15 lipca 2015 roku w Sieradzu

na rozprawie sprawy

z powództwa E. S.

przeciwko S. S.

o zachówek

na skutek apelacji pozwanego

od wyroku Sądu Rejonowego w Łasku

z dnia 30 kwietnia 2015 roku, sygnatura akt I C 196/13

I. zmienia zaskarżony wyrok w całości, nadając mu następującą treść:

1) „oddala powództwo;

2) zasądza od powódki E. S. na rzecz pozwanego S. S. 2.417 (dwa tysiące czterysta siedemnaście) złotych z tytułu zwrotu kosztów zastępstwa procesowego;

3) przyznaje adwokat M. B. (1) zwrot kosztów nieopłaconej pomocy prawnej udzielonej powódce z urzędu w wysokości (...) (dwa tysiące dziewięćset pięćdziesiąt dwa) złotych brutto, którą nakazuje wypłacić z funduszy Skarbu Państwa – Sądu Rejonowego w Łasku.”;

I. zasądza od powódki E. S. na rzecz pozwanego S. S. 600 (sześćset) złotych z tytułu zwrotu kosztów zastępstwa procesowego w postępowaniu przed sądem drugiej instancji oraz 372 (trzysta siedemdziesiąt dwa) złote z tytułu zwrotu opłaty od apelacji;

II. przyznaje adwokat M. B. (1) zwrot kosztów nieopłaconej pomocy prawnej udzielonej powódce z urzędu w postępowaniu apelacyjnym w wysokości 782 (siedemset osiemdziesiąt dwa) złote brutto, którą nakazuje wypłacić z funduszy Skarbu Państwa – Sądu Rejonowego w Łasku.

Sygn. akt I Ca 216/15

UZASADNIENIE

W pozwie z dnia 25 marca 2013r., zmienionym pismem z dnia 7 kwietnia 2014r. E. S. domagała się zasądzenia na swoją rzecz od S. S., z tytułu zachowku po I. R., kwoty 8 975 złotych (początkowo 20 000 złotych), z ustawowymi odsetkami od dnia doręczenia pozwu do dnia zapłaty oraz kosztów procesu według norm przepisanych.

Pozwany domagał się oddalenia powództwa w całości oraz zasądzenia od powódki kosztów zastępstwa adwokackiego.

Zaskarżonym wyrokiem z dnia 30 kwietnia 2015r. Sąd Rejonowy w Łasku zasądził od pozwanego na rzecz powódki kwotę 7 434,40 złotych, z odsetkami ustawowymi od dnia 20 czerwca 2013r. do dnia zapłaty, oddalając powództwo w zakresie kwoty 1540,60 złotych oraz umarzając postępowanie w pozostałej części, a także orzekł o kosztach procesu, zasądzając od S. S. na rzecz E. S. kwotę 1 092,24 złotych z tytułu częściowego zwrotu kosztów zastępstwa prawnego udzielonego z urzędu powódce oraz od powódki na rzecz pozwanego kwotę 1 337,71 złotych z tytułu częściowego zwrotu kosztów postępowania.

Rozstrzygnięcie zapadło przy następujących ustaleniach i wnioskach:

Postanowieniem z dnia 21 maja 2012r. wydanym w sprawie sygn. akt I Ns 226/12 Sąd Rejonowy w Łasku stwierdził, że spadek po I. R., córce E. i R., zmarłej dnia 18 kwietnia 2010r. w Ł., a ostatnio zamieszkałej w O., nabyli wprost i z mocy ustawy: mąż spadkodawczyni E. R. oraz córki spadkodawczyni: H. S., E. S. i B. N. po 1/4 każde z nich.

W chwili śmierci I. R. nie posiadała żadnego majątku, bowiem umową darowizny sporządzoną w dniu 22 lipca 1997r. przed notariuszem M. B. (2) E. R. i I. R. przekazali pozwanemu S. S. nieruchomości rolną położoną w O., gmina L., składającą się z działek nr: (...), udział we współwłasności działki nr (...) oraz działki: nr (...) położoną w C. i nr 246 położoną w M..

Wartość aktualna tych nieruchomości (według stanu na dzień dokonania darowizny) wynosi łącznie **143 600 złotych**.

Zgodnie z art. 991 § 1 kc, zstępnym, małżonkowi oraz rodzicom spadkodawcy, którzy byliby powołani do spadku z ustawy, należą się jeżeli uprawniony jest trwale niezdolny do pracy albo jeżeli zstępny uprawniony jest małoletni - dwie trzecie wartości udziału spadkowego, który by mu przypadął przy dziedziczeniu ustawowym, w innych zaś wypadkach - połowa wartości tego udziału (zachowek). Paragraf 2 mówi, iż jeżeli uprawniony nie otrzymał należnego mu zachowku bądź w postaci uczynionej przez spadkodawcę darowizny, bądź w postaci powołania do spadku, bądź w postaci zapisu, przysługuje mu przeciwko spadkobiercy roszczenie o zapłatę sumy pieniężnej potrzebnej do pokrycia zachowku albo jego uzupełnienia.

Analizując treść umowy z dnia 22 lipca 1997r. i jej skutki Sąd Rejonowy doszedł do przekonania, że miała ona charakter darowizny, nie zaś umowy przeniesienia gospodarstwa rolnego na rzecz następcy dokonanej na podstawie ustawy z dnia 20 grudnia 1990r. o ubezpieczeniu społecznym rolników (t.j. Dz. U. z 2008 r. nr 50, poz. 291). Skoro zatem I. R. dokonała darowizny wyczerpującej cały spadek, uprawniona do zachowku może dochodzić od obdarowanego świadczenia z tego tytułu w granicach określonych w art. 1000 kc.

Wyliczenia należnego powódce zachowku Sąd pierwszej instancji dokonał przyjmując, iż wartość darowizny dokonanej przez I. R. na rzecz pozwanego wynosi **59 475 złotych** (1/2 z kwoty 118 950 złotych, tj. wartości całej darowizny dokonanej wspólnie z mężem). Udział powódki w spadku po matce I. R. - stosownie do postanowienia o stwierdzeniu nabycia spadku - wynosi 1/4 części, czyli 14 868,75 złotych, a zatem należny powódce zachowek stanowi równowartość połowy należnego udziału, czyli kwotę **7 434, 40 złotych**.

Postępowanie umorzono natomiast na podstawie art. 355 § 1 kpc i art. 203 § 3 kpc w zakresie różnicy pomiędzy kwotą pierwotnie żadaną a kwotą 8 975 złotych.

W pozostałej zaś części powództwo podlegało oddaleniu.

O odsetkach Sąd rozstrzygnął na podstawie art. 481 § 1 kc. O kosztach postępowania zaś na podstawie art. 100 kpc.

Pozwany wniósł apelację od wyroku Sądu Rejonowego, zaskarżając orzeczenie w całości i podnosząc zarzuty naruszenia **prawa materialnego**:

a) **art. 994 § 1 kc poprzez jego niezastosowanie i doliczenie do spadku po I. R. darowizny na rzecz pozwanego dokonanej przed więcej niż dziesięciu laty licząc wstecz od jej śmierci w sytuacji, gdy zgodnie z treścią tegoż przepisu na poczet zachowku nie dolicza się darowizn dokonanych przed więcej niż dziesięciu laty na rzecz osób niebędących spadkobiercami, do których należy pozwany S. S.,**

a) **art. 1000 § 1 kc poprzez jego niewłaściwe zastosowanie i uznanie, że pozwany jako osoba, która otrzymała darowiznę od spadkodawczyni I. R. zobowiązany jest do zapłaty zachowku na rzecz powódki, w sytuacji gdy przedmiotowa darowizna z uwagi na treść art. 994 § 1 kc nie powinna być doliczona do spadku.**

W oparciu o wskazane zarzuty skarżący domagał się zmiany orzeczenia poprzez oddalenie powództwa w całości oraz zasądzenia od powódki na rzecz pozwanego kosztów postępowania za pierwszą i drugą instancję, w tym kosztów zastępstwa procesowego według norm prawem przewidzianych.

Powódka wносиła o oddalenie apelacji i obciążenie pozwanego kosztami postępowania odwoławczego.

Sąd Okręgowy zważył, co następuje:

Apelacja pozwanego jest w pełni uzasadniona.

Przede wszystkim podkreślić należy, iż pozwany nie był spadkobiercą I. R.. Niespornym w sprawie było, że I. R. nie pozostawiła testamentu, a zatem pozwany byłby powołany z ustawy do dziedziczenia po swojej babce tylko wówczas, gdyby powołana w pierwszej kolejności jego matka - H. S. zmarła przed spadkodawczynią, co nie nastąpiło. Krąg spadkobierców wynikał zresztą w sposób jednoznaczny z treści postanowienia Sądu Rejonowego w Łasku z dnia 21 maja 2012r. wydanego w sprawie sygn. akt I Ns 226/12. Zatem roszczenie powódki o zapłatę zachowku znajdowało swą podstawę prawną w treści art. 1000 § 1 kc. Zgodnie zaś z jednoznacznym brzmieniem tego przepisu, pozwany zobowiązany byłby do zapłaty na rzecz powódki zachowku jeżeli otrzymałby od spadkodawczyni darowiznę doliczaną do spadku. Od zasady doliczania do spadku darowizn dokonanych przez spadkodawcę przepis art. 994 kc wprowadza natomiast wyjątki. Doliczeniu nie podlegają darowizny na rzecz osób nie będących spadkobiercami albo uprawnionymi do zachowku dokonane przed więcej niż dziesięcioma laty, licząc wstecz od otwarcia spadku. I. R. zmarła 18 kwietnia 2010r., umowa darowizny została zawarta 22 lipca 1997r., a zatem w świetle powołanych unormowań darowizna dokonana przez spadkodawczynię na rzecz pozwanego, będącego jej wnukiem nie podlega doliczeniu do spadku, a tym samym nie rodzi po jego stronie zobowiązania wobec uprawnionych do zachowku.

Tym samym rację ma skarżący, iż uwzględniając w części powództwo, Sąd pierwszej instancji dopuścił się naruszenia prawa materialnego w postaci powołanych przepisów.

Bezpodstawnie również doszło do umorzenia postępowania w pewnym zakresie, bowiem wobec braku oświadczenia powódki o zrzeczeniu się części roszczenia i braku zgody pozwanego, nie mogło być mowy o skutecznym w świetle art. 203 kpc cofnięciu pozwu.

Uwzględniając słuszne zarzuty apelacji pozwanego zaskarżony wyrok podlegał zatem zmianie na mocy art. 386 § 1 kpc przez oddalenie powództwa w całości oraz zasądzenie od powódki na rzecz pozwanego zwrotu kosztów zastępstwa

procesowego w wysokości 2 417 złotych na podstawie art. 98 § 1 i 3 kpc oraz 6 pkt 5 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości w sprawie opłat za czynności adwokackie...” z dnia 28 września 2002 r. (Dz. U. z 2013 r., poz.490).

O kosztach postępowania apelacyjnego orzeczono zgodnie z art. 98 § 1 i 3 kpc w zw. z art. 391 § 1 kpc oraz 6 pkt 4 w zw. z § 13 ust. 1 pkt 1 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości w sprawie opłat za czynności adwokackie...” z dnia 28 września 2002 r. (Dz. U. z 2013 r., poz.490), zasądając od powódki na rzecz pozwanego kwotę 600 złotych z tytułu zwrotu kosztów zastępstwa procesowego oraz 372 złote z tytułu zwrotu opłaty od apelacji.

O kosztach nieopłaconej pomocy prawnej udzielonej powódce z urzędu Sąd Okręgowy orzekł natomiast zgodnie z § 2, 6 pkt 4 i 5 w zw. z § 13 ust. 1 pkt 1 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości w sprawie opłat za czynności adwokackie...” z dnia 28 września 2002 r. (Dz. U. z 2013 r., poz.490),